

Bilag til bet. o. lovf. vedr. jordbrugets anvendelse af gødning m.v.

En landbrugsvirksomheds indtjening - set i forhold til *netop* de arealer, der udlægges med efterafgrøder - vil blive forringet med mellem 700 kr. og 2.100 kr. pr. hektar, afhængig af jordkvaliteten.

Set i forhold til landbrugsvirksomhedens *samlede* arealer, der dyrkes med 1-årige afgrøder, der ikke har kvælstofoptagelse om efteråret i høståret, vil indtjeningen blive forringet med mellem 40 kr. og 125 kr. pr. hektar afhængig af jordkvaliteten. Samlet vil indtjeningen ved dyrkning af disse arealer falde med ca. 3 pct. På tilsvarende måde vil den indtægt, der kan opnås ved at bortforpagte jorden, blive reduceret med ca. 3 pct.

Størrelsen af det tab, den enkelte virksomhed vil lide som følge af indgrebet, vil afhænge af den enkelte virksomheds størrelse samt af virksomhedens jordkvalitet og afgrødevalg.

En gård på 100 hektar, hvor sædskiftet alene udgøres af 1-årige afgrøder, som ikke har kvælstofoptagelse om efteråret i høståret, vil som følge af indgrebet årligt få en forringelse af sin indtjening på mellem 4.000 kr. og 12.500 kr. En sådan gård er dækkende for landbrugsvirksomheder, der alene - eller dog hovedsageligt - lever af salgsafgrøder. I praksis vil der dog ofte i en virksomheds sædskifte indgå andre afgrøder end 1-årige afgrøder uden kvælstofoptagelse om efteråret i høståret. På landsplan er det ca. 65 pct. af sædskiftet, som udgøres af 1-årige afgrøder, som ikke har kvælstofoptagelse om efteråret i høståret. Hvis afgrødefordelingen på en landbrugsvirksomhed på 100 hektar svarer til fordelingen på landsplan, vil virksomheden som følge af indgrebet lide et årligt tab på mellem 2.600 kr. og 7.800 kr.

Ifølge bemærkningerne til lovudkastet (side 4) forventes kravet om etablering af efterafgrøder årligt at ville indebære en indtægtsnedgang for landbruget som helhed på 150 mio. kr.

3. Grundlovens § 73

3.1. Hvilke rettigheder er beskyttet af bestemmelsen?

Grundlovens § 73 har følgende ordlyd:

»§ 73. Ejensomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning.«

Det er kun indgreb i »ejendom«, der kan indebære ekspropriation. Er der tale om et indgreb i en rettighed, der ikke har karakter af en ejendom i grundlovens forstand, vil der således, uanset indgrebets karakter, ikke kunne være tale om ekspropriation, jf. Henrik Zahle, Dansk forfatningsret 3, Menneskerettigheder (1997), side 163.

Grundlovens ejendomsretsbegreb er vidt. Det omfatter ikke alene ejendomsret i traditionel forstand, men også f.eks. begrænsede rådighedsrettigheder såsom brugsrettigheder (leje- eller forpagtningsrettigheder), servitutter og panterrettigheder, jf. nærmere Henrik Zahle, a.st., side 164 f.

3.2 Hvornår er et indgreb i en beskyttet rettighed ekspropriativt?

3.2.1. Generelt om problemstillingen

Det er ikke enhver regulering i forhold til en ret, som er beskyttet af grundlovens § 73, der udgør ekspropriation.

Det er således almindeligt antaget, at lovgivningsmagten - uden at der foreligger ekspropriation - kan regulere udøvelsen af de rettigheder, der er beskyttet af § 73, idet lovgivningsmagten kan opstille almindelige regler om begrænsning af borgernes handlefrihed og i deres råden over, hvad de ejer, jf. Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udgave ved Peter Germer (1973), side 405.

Afgrænsningen mellem på den ene side de indgreb, der er tvangsafståelse i grundlovens forstand, og for hvilke der derfor skal ydes ejeren erstatning, og på den anden side de indgreb, der kun indebærer en regulering af ejendomsrettens udøvelse, og som ejeren derfor må affinde sig med uden erstatning, kan imidlertid give anledning til tvivl.

Det er i den forfatningsretlige litteratur og praksis almindeligt antaget, at afgørelsen af, om et indgreb har karakter af ekspropriation, må bero på et samlet skøn over indgrebets beskaffenhed, jf. bl.a. Henrik Zahle, a.st., side 173 ff, Max Sørensen, a.st., side 412, og Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret, 3. udg. ved Ole Espersen (1980), side 666 f. Som momenter, der må tillægges betydning ved udøvelsen af dette skøn, peges navnlig på indgrebets formål, i hvilken grad indgrebet i ejendomsretten er generelt eller konkret, herunder om det rammer mange eller få ejere, indgrebets intensitet, om indgrebet